

CHARAKTERISTIKA KRAJE

Královéhradecký kraj leží v severovýchodní části Čech. Hranici kraje tvoří z více než jedné třetiny státní hranice s Polskem v délce asi 208 km. Se sousedními Libereckým a Pardubickým krajem tvoří oblast Severovýchod, která patří mezi tři největší oblasti v republice jak rozlohou, tak počtem obyvatel. Posledním sousedem je kraj Středočeský. Krajská metropole Hradec Králové je od hlavního města Prahy vzdálená 112 km.

Na severu a severovýchodě se rozkládají pohoří Krkonoše a Orlické hory, které na jihu a jihozápadě přecházejí do úrodné Polabské nížiny. Obě pohoří od sebe odděluje Broumovský výběžek, geologicky i horopisně pestrý, který byl kdysi plochou pánví mezi dvěma pohořími a kde příroda vytvořila rozsáhlá skalní města. Jsou to Teplické a Adršpašské skály, Broumovské stěny, Křížový vrch a Ostaš. Tato oblast patří mezi nejvydatnější a nejkvalitnější zásobárny pitné vody v České republice. Významnou část území tvoří krkonošské a orlické podhůří. Hlavními vodními toky jsou Labe a jeho přítoky Orlice a Metuje. Téměř celé území kraje náleží do povodí Labe, jen okrajová část Broumovského výběžku k povodí Odry. Nejvyšším vrcholem kraje je Sněžka (1 602 m n. m.) v Krkonoších, která je zároveň nejvyšší horou České republiky. Nejnižše položeným bodem je hladina Cidlina na území okresu Hradec Králové v nadmořské výšce 202 m.

Území kraje je po provedené reformě státní správy od 1. 1. 2000 tvořeno pěti okresy - Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. K 1. 1. 2007 došlo ke změně hranic okresů Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou o tři obce. Obce Jílovice, Ledce a Vysoký Újezd přešly z okresu Rychnov nad Kněžnou do okresu Hradec Králové a došlo tak ke sladění hranic správních obvodů obcí s rozšířenou působností s hranicemi území okresů.

V Královéhradeckém kraji bylo k 1. 1. 2003 zřízeno 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 35 správních obvodů obcí s pověřeným úřadem. Pověřené obecní úřady spravují obce v území, které je skladebné do okresů i do správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Rozlohou 4 759 km² zaujímá Královéhradecký kraj šest procent rozlohy České republiky a řadí se na 9. místo v pořadí krajů. Je pátým krajem s nejvyšším podílem zemědělské i orné půdy a lesních pozemků. K 31. 12. 2012 představovala zemědělská půda 58 % celkové rozlohy kraje, podíl orné půdy činil 40 % a lesy pokrývaly území z 31 %. Rozlohou je největší okres Trutnov, který tvoří téměř čtvrtinu rozlohy kraje, za ním následuje s více než pětinou okres Rychnov nad Kněžnou a zbytek území se rovnoměrně, zhruba po 18 %, dělí mezi tři zbývající okresy.

Chráněná území tvořila v roce 2012 více než pětinu rozlohy kraje. Na území se nachází Krkonošský národní park v okrese Trutnov (5,2 % rozlohy kraje), tři chráněné krajinné oblasti (14,5 % rozlohy kraje) a 126 maloplošných chráněných oblastí (1,3 % rozlohy kraje). Mezi chráněné krajinné oblasti patří Broumovsko (okres Náchod), Český ráj (okres Jičín a území krajů Středočeského a Libereckého) a Orlické hory (okres Rychnov nad Kněžnou a území kraje Pardubického).

Ke konci roku 2012 měl Královéhradecký kraj celkem **552 946 obyvatel**, což je 5,3 % celkového počtu obyvatel České republiky. Nejlidnatějším okresem je okres Hradec Králové s necelými 163 tisíci osobami. Naopak populačně nejmenší se 79 tisíci obyvateli je okres Rychnov nad Kněžnou. Hustotou 116 obyvatel na km² nedosahuje kraj celorepublikového průměru 133 osob. Rozdílná je i v okresech a pohybuje se od nejvyšší v okrese Hradec Králové (183 obyvatel na km²) po nejnižší v okrese Rychnov nad Kněžnou (81 obyvatel na km²).

Na území kraje je celkem **448 obcí**, z nichž k 31. 12. 2012 mělo **48 statut města** a 10 statut městysů. Podíl městského obyvatelstva dosáhl celkem 67,1 %. Hlavním centrem kraje je statutární město Hradec Králové s 93 035 obyvateli, druhým největším městem s 30 860 obyvateli je město Trutnov. Nejméně urbanizován je okres Jičín, kde žije i nejvíce obyvatel v obcích do 500 obyvatel (více než pětina). V kraji činil tento podíl 12,8 % obyvatel. Průměrná rozloha obce je 1 062 ha a průměrný počet obyvatel v obci dosáhl 1 234 osob.

Královéhradecký kraj měl k 31. 12. 2012 stále nejnižší podíl obyvatel ve věku 15–64 let ze všech krajů (67,4 %) a zároveň měl nejvyšší podíl obyvatel ve věku nad 65 let (17,8 %) předstihl již Hl. m. Prahu. Průměrný věk je rovněž nad republikovým průměrem a druhý nejvyšší po Hl. m. Praze. Stejně je tomu v porovnání s krajským průměrem v okresech Hradec Králové a Jičín. Nejvyšší podíl obyvatel do 14 let měly okresy Rychnov nad Kněžnou a Náchod, nejvyšší podíl obyvatel ve věku 15–64 let byl v okrese Trutnov a ve věkové skupině nad 65 let v okrese Hradec Králové.

Královéhradecký kraj lze charakterizovat jako zemědělsko-průmyslový s bohatě rozvinutým cestovním ruchem. Průmysl je soustředěn do velkých měst, intenzivní zemědělství do oblasti Polabí. Největší koncentrací cestovního ruchu v České republice se vyznačují Krkonoše. Národní park Krkonoše zasahuje na území kraje dvěma třetinami své výměry a nacházejí se zde nejcennější lokality parku.

Na tvorbě **hrubého domácího produktu** v České republice se kraj v roce 2012 podílel pouze 4,5 %, v přepočtu na 1 obyvatele dosáhl 85,7 % republikového průměru a byl mezi kraji na 7. pozici.

Podle výběrového šetření pracovních sil bylo v roce 2012 v hospodářství kraje **zaměstnáno celkem zhruba 253,2 tisíc osob**, z toho 31,1 % ve zpracovatelském průmyslu, 12,2 % ve velkoobchodě a maloobchodě, opravách motorových vozidel, 7,9 % v odvětví zdravotní a sociální péče, 7,3 % ve stavebnictví, 6,5 % ve veřejné správě, vzdělávání, 5,9 % v dopravě a skladování a ve vzdělávání, 4,1 % v zemědělství a lesnictví a 3,9 % v ubytování, stravování a pohostinství.

V **zemědělství** převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin (pšenice, ječmen), řepky a kukuřice, významná je též produkce cukrovky a pěstování ovoce (zejména jablek, rybízu, třešní a višní) a zeleniny (mrkev, cibule, zelí). V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. V **průmyslu** převažuje z odvětvového hlediska podle počtu zaměstnanců zpracovatelský průmysl, v jeho rámci pak výroba motorových vozidel, výroba elektrických zařízení a textilní výroba. V České republice však kraj nepatří mezi rozhodující průmyslové oblasti, podíl na tržbách průmyslových podniků v roce 2012 činil 3,8 %.

V roce 2012 se v kraji v 954 statisticky sledovaných **hromadných ubytovacích zařízeních** ubytovalo přes 887 tisíc hostů, z toho téměř 213 tisíc ze zahraničí, převážně z Německa (necelá polovina), Polska a Nizozemí. Průměrná doba pobytu byla 4,5 dne. Většina těchto zařízení (70 procent) je soustředěna v okrese Trutnov, na jehož území leží Krkonoše.

Při hranicích s Polskem se rozvíjí mnoho forem přeshraniční spolupráce. Jednou z nich je **Euroregion Glacensis**, který vznikl v roce 1995 jako jeden z euroregionů působících na polsko-českém příhraničním území. Velký rozmach také zaznamenaly dobrovolné svazky obcí, v nichž se obce sdružují za účelem rozvoje svých území.

Na závěr několik nej o Královéhradeckém kraji v mezikrajském srovnání v roce 2012:

nejvýše položený bod – 1602 m n.m. (Sněžka – nejvyšší hora České republiky)

nejvyšší rozpětí mezi nejnižší a nejvýše položeným bodem kraje

nejvyšší podíl obyvatel ve věku 65 a více let

nejnižší podíl obyvatel ve věku 15–64 let

nejvyšší počet keřů rybízu

nejvyšší sklizeň rybízu a mrkve

druhý nejvyšší průměrný věk obyvatel po Hl. městě Praze

druhá nejvyšší naděje dožití mužů

druhý nejnižší podíl čištěných odpadních vod

druhý nejnižší objem komunálního odpadu na 1 obyvatele

druhý nejvyšší počet ovocných stromů hrušní a třešní

druhá nejvyšší sklizeň třešní, jablek a cibule

druhé nejnižší průměrné procento pracovní neschopnosti

druhý nejvyšší počet hromadných ubytovacích zařízení

třetí nejvyšší naděje dožití žen

třetí nejvyšší podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu

třetí nejnižší průměrná hrubá měsíční mzda na zaměstnance v průmyslových podnicích se 100 a více zaměstnanci

třetí nejvyšší počet ovocných stromů jabloní, višní a švestek

třetí nejvyšší sklizeň hrušek a cukrovky technické

třetí nejnižší počet průmyslových podniků (podniky se 100 a více zaměstnanci)

třetí nejvyšší počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních

třetí nejvyšší průměrný počet přenocování a průměrná doba pobytu